

บทคัดย่อ

สมมติฐานประตูไปสู่สิ่งอื่นหรือ Gateway Hypothesis ได้ถูกศึกษาครั้งแรกโดย Kandel ในปี ค.ศ.1975 มีประเด็นหลัก คือ เยาวชนที่เริ่มต้นด้วยการทดลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบยาสูบ หรือกัญชา ย่อมมีโอกาสเสพติดสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมายเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (Adulthood) แม้ว่าสมมติฐานดังกล่าวได้ถูกศึกษาอย่างมากมายและต่อเนื่องในหลายประเทศ แต่ผลที่ได้กลับมีลักษณะผสมผสาน (Mixed results) นอกจากนี้ แนวคิด Gateway ยังเกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีหรือสารเสพติดในทางที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวข้องกับความผันแปร (Variation) ของภาวะเริ่มต้นของเยาวชนก่อนที่จะเริ่มใช้สารเสพติดอีกด้วย เป็นต้น สมมติฐาน Gateway มีองค์ประกอบ 3 อย่าง (1 ลำดับในการใช้สารเสพติด (2) ความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากสารเสพติดที่เข้มข้นขึ้นโดยเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ใช้สารเสพติดเหล่านั้น และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับของสารเสพติดกับความถี่หรือความเข้มข้นของสารเสพติดที่ใช้ในช่วงแรกที่จะนำไปสู่สารเสพติดที่ผิดกฎหมายตามมา อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับกลไกของพฤติกรรมและกลไกทางจิตวิทยา ทำให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับสมมติฐาน Gateway นอกจากนี้ สมมติฐาน Gateway ยังได้ถูกนำมาเชื่อมโยงเรื่องบุหรี่ไฟฟ้า (E-Cigarette) ที่อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่ในเยาวชนผู้ซึ่งไม่เคยสูบบุหรี่มาก่อน เพื่อเป็นเหตุผลในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเข้มงวดในกรณีของประเทศไทย มีความกังวลเกี่ยวกับสมมติฐาน Gateway ที่อาจนำเยาวชนผู้ซึ่งไม่ได้เป็นผู้สูบบุหรี่แต่อย่างใด ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นของสมมติฐาน Gateway ในบรรดาเยาวชนไทยผู้ซึ่งกำลังลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าว่าสามารถเป็นเหตุนำไปสู่การเกิดขึ้นจริงของสมมติฐาน Gateway หรือไม่ จึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยครั้งนี้

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) ศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและการสูบบุหรี่ทั่วไป (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล (Causality) ของสมมติฐาน Gateway ในกลุ่มเยาวชนไทยที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าโดยเยาวชน หมายถึง ผู้ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 15 -25 ปี เป็นไปตามนิยามเยาวชนตามกฎหมายไทยและตามนิยามสากล สำหรับแนวคิด Gateway นั้นเป็นทฤษฎีที่เป็นการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causality) โดยมีกรอบแนวคิดที่เสนอโดย Hill ในปี ค.ศ.1965 ทั้งสิ้น 7 กรอบแนวคิดหรือทัศนะ (Viewpoints โดยทั้ง 7 กรอบแนวคิด ประกอบด้วย 1 Strength of the Association 2 Specificity 3 Temporal precedence 4 Plausibility 5 Coherence 6 Experiment และ 7 Analogy

การพัฒนาแบบสอบถามเพื่อการวิจัยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว โดยแบบสอบถามมีโครงสร้าง 5 ส่วน คือ (1) ข้อมูลพื้นฐาน (2) ลักษณะ พื้นฐานครอบครัว (3) พฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและสิ่งเสพติดต่างๆ (4) ทัศนคติที่มีต่อสมมติฐานเกตส์เวย์ และ (5) บุหรี่ไฟฟ้ากับ สมมติฐาน

เกทส์เวย์ ทดสอบแบบสอบถามก่อนออกสำรวจจริง (Pretested กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 19 ตัวอย่าง เมื่อช่วงวันที่ 15-25 พฤษภาคม พ.ศ.2562 จากนั้นสำรวจทางออนไลน์ (Online survey อีกครั้งในวันที่ 10-12 มิถุนายน พ.ศ.2562 เพื่อปรับแก้ไขแบบสอบถาม เริ่มสำรวจทางวีธีออนไลน์ อย่างเป็นทางการวันที่ 14-21 มิถุนายน พ.ศ. 2562 สำรวจ ได้กลุ่มตัวอย่างเยาวชนอายุไม่เกิน 25 ปี จำนวน 153 คน ซึ่งต้องมีสถานะเป็นผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในปัจจุบัน โดยทำการประมวลผลข้อมูลด้วยตาราง แสดงความถี่ ร้อยละพร้อมทั้งคำอธิบายเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพล (Confounder ต่อสมมติฐาน ดังกล่าว การวิเคราะห์ตัวประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA เพื่อหาระดับ อิทธิพลของปัจจัยที่เป็นเหตุเป็นผลเพื่อจัดอันดับ (Ranking ความมีอิทธิพลของตัวแปร

ผลการสำรวจ พบว่า สถานภาพการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นกลุ่มเคยสูบบุหรี่แต่ปัจจุบันเลิกสูบบุหรี่ แล้วและหันมาใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างเดียว มีมากที่สุด ยังเรียนอยู่กับเป็นลูกจ้างเอกชนเต็มเวลาอายุน้อยที่สุด คือ 15 ปี ส่วนมากซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี บริบูรณ์ ส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้จาก 2 ช่องทางมากที่สุด มาจากงานประจำของตนเอง และ/หรืองานอิสระประกอบกัน โดยรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 5,001 - 10,000 บาท มากสุด มีสถานภาพโสด เป็นส่วนใหญ่

ลักษณะพื้นฐานครอบครัว พบว่า มีสถานภาพปัจจุบันของบิดาและมารดาอยู่ด้วยกันมากที่สุด ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นห้องเช่า มีความผูกพันกันและสนิทกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวในระดับมาก และกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวก็มีความผูกพันกันและสนิทในระดับมาก ไม่เคยมีสมาชิกครอบครัวเข้ารับการรักษา บำบัด ฟันฟูผู้ป่วยยาเสพติด ไม่เคยมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวพบมากที่สุด ลองมาคือ พบมีการใช้ความรุนแรงในบางครั้ง ส่วนในช่วง 30 วันที่ผ่านมาพบมีการใช้บุหรี่และยังพบกลุ่มเพื่อนในปัจจุบันมีการใช้สิ่งเสพติดอื่น

สำหรับพฤติกรรมการใช้สิ่งเสพติด พบมากที่สุด คือ เริ่มจากบุหรี่ปีก่อนจากนั้นหันมาใช้บุหรี่ไฟฟ้า จนปัจจุบันใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างเดียว ซึ่งก่อนมาใช้บุหรี่ไฟฟ้า ได้เคยทดลองสิ่งเสพติดอื่นที่ถูกกฎหมาย เช่น สุรา เบียร์ มาก่อน อีกทั้งปัจจุบันก็ยังคงใช้สิ่งเสพติดอื่นที่ถูกกฎหมายเหล่านั้นด้วย สาเหตุหลัก 3 ลำดับแรก คือ คลายเครียด เข้ากลุ่มเพื่อนและเพื่อนชักชวน เบียร์เป็นสิ่งเสพติดที่ถูกกฎหมายที่ใช้มากที่สุด 30 วันที่ผ่าน โดยพบว่าปริมาณการสูบบุหรี่ / การใช้บุหรี่ไฟฟ้าประกอบใช้ประเภทสิ่งเสพติดอื่นในระดับเท่าเดิมหรือไม่เพิ่มขึ้น ความถี่ในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของทุกกลุ่ม พบมากที่สุด คือ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน แต่กลุ่มใช้ควบคู่ (Dual user พบว่า ใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าบุหรี่ปีก่อน ส่วนมากไม่เคยใช้สิ่งเสพติดที่ออกฤทธิ์แรงขึ้น แต่พบบ้างที่เคยใช้ สิ่งเสพติดผิดกฎหมาย อาทิ กัญชา ใบกระท่อม ยาไอซ์ ผีนุ่ เฮโรอีน ยาบ้า เป็นต้น โดยใช้แบบครั้งเป็นคราวมากที่สุด สาเหตุเพื่อคลายเครียดและเพื่อนชักชวน ส่วนมากไม่พบความเชื่อมโยงการใช้บุหรี่ไฟฟ้ากับสิ่งเสพติดอื่นที่ผิดกฎหมาย

การใช้บุหรี่ไฟฟ้าใช้ตามลำพังเฉพาะภายในบ้านมากที่สุด ใช้ทุกวันก็พบมากที่สุด ชื้อบุหรี่ไฟฟ้าและอุปกรณ์ได้จากคนรู้จักกัน/ร้านค้าที่รู้จักในอินเทอร์เน็ต มากสุด ส่วนค่าใช้จ่ายต่อเดือนเพื่อสูบบุหรี่กับเพื่อใช้บุหรี่ไฟฟ้า ไม่ได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

สำหรับทัศนคติที่มีต่อสมมติฐานเกทส์เวย์ ใช้ Likert สเกล 5 ระดับจากเห็นด้วยน้อยที่สุดไปถึงเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีผู้ตอบ “เห็นด้วยน้อยที่สุด” ในเกือบทุกข้อคำถาม รวมทั้งคำถามการอยากทดลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน สามารถนำไปสู่การใช้สิ่งเสพติดที่ออกฤทธิ์แรงขึ้นได้เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องคำถามสุดท้ายเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน มีโอกาสทำให้เยาวชนหันเหไปสู่การใช้สิ่งเสพติดที่ออกฤทธิ์แรงขึ้นได้ ไม่เห็นด้วยมากกว่าร้อยละ 80

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสพติดที่ออกฤทธิ์รุนแรงกว่าเดิมภายใต้ข้อสมมติฐานเกทส์เวย์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA พบว่าบุหรี่ไฟฟ้านำไปสู่สมมติฐานเกทส์เวย์จริง แต่ระดับความมีอิทธิพลดังกล่าวกลับมีค่าต่ำที่สุดในบรรดาตัวประกอบทั้ง 10 ปัจจัย อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่มาจากหลังจากการใช้บุหรี่ และสิ่งเสพติดอื่นที่ถูกหรือผิดกฎหมาย โดยปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนซึ่งต่างมีความสอดคล้องกันอย่างยิ่ง ต่อการเกิดสมมติฐานเกทส์เวย์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การที่เยาวชนหันเหไปใช้สิ่งเสพติดที่ออกฤทธิ์แรงขึ้น ไม่ได้มีสาเหตุโดยตรงจากบุหรี่ไฟฟ้า แต่มาจากปัจจัยเสี่ยงทางพื้นฐานครอบครัว พื้นฐานกลุ่มเพื่อนที่อยู่ก่อนแล้ว ซึ่งการควบคุมการเข้าถึงบุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้า มีความจำเป็นด้วยเครื่องมือและกลไกทางกฎหมายที่ควบคุมยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่การกำหนดให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งผิดกฎหมายโดยสิ้นเชิงมิได้เป็นการแก้ปัญหาทั้งหมดในแง่ป้องกันเยาวชนไปใช้สิ่งเสพติดอื่นที่ออกฤทธิ์แรงขึ้น เพราะการกำหนดให้เป็นสิ่งผิดกฎหมายในปัจจุบันต่างหากที่ไม่สามารถป้องกันการหันเหไปสู่สิ่งเสพติดอื่นที่ออกฤทธิ์แรงขึ้นได้เพราะทำให้ทุกอย่างลงใต้ดินทั้งหมด

Abstract

Gateway Hypothesis has firstly been studied by Kandel in 1975, which is related to that adolescents who firstly start with either consuming any alcohol beverage, tobacco product, or marijuana they will be high propensity to deal with illegal addicted products as adulthood stage. Although the gateway hypothesis has long been studied intensively by several government organizations in the world, there still have been no consensus anymore or mixed results. Furthermore, the gateway hypothesis is not only relevant to how adolescents consume chemical substances, illegal addicted products improperly but also pertinent to any variation of adolescent to firstly start demanding any addicted product. Basically, the gateway hypothesis consists of 3 components: (1 sequencing of intake addicted products (2 an increasing in risk derived from intensive usage of addicted products, as compared by people who have never consumed those addicted products, and (3 a relationship between the degree of addicted products and frequently consume of those addicted products. Moreover, the gateway hypothesis has not been only encouraging users to illegal addicted products later, but also has been dependent on behavioral and psychological factors. That's why, there are still disputes on the gateway hypothesis. Presently, the gateway hypothesis has been brought about to the e-cigarette (e-cig in some extents that the e-cig could be a major basis to encourage adolescents to become conventional cigarette smoker as adulthood. For this ground, Thailand government agency has strictly prohibited and controlled on the e- cig products due to concerning adolescent's incentive to smoke the conventional cigarette. As a result, this research has tried to answer whether this argument is true or not for the case of Thailand.

There are two objectives of study which are: (1 To study adolescent's behavior on the e-cig and conventional cigarette, (2 To study the causality of the gateway hypothesis among the adolescent. The target group is any adolescent aged between 15-25 years old as defined by international and Thailand decrees.

Theoretically, the gateway hypothesis is a theoretical concept focusing on a causality relationship, in which is composed of totally 7 viewpoints: 1 Strength of the Association 2 Specificity 3 Temporal precedence 4 Plausibility 5 Coherence 6 Experiment and 7 Analogy.

The questionnaire has been developed by based on theoretical basis, which is consisted of 5 sections: (1 Fundamental data of respondent (2 General background of respondent's family (3 Smoking behavior of respondent on the e-cig and any addicted product (4 Respondent's attitude toward the gateway hypothesis, and (5 The e-cig and the gateway hypothesis is relationship. Next, the pretested process was conducted 2 times, first round it was done during May 15-25, 2019 of 19 samples then, the second round was conducted by the online survey during June of 10-12, 2019. The official online survey was conducted during June of 14-21, 2019. Total respondent of 153 were collected, in which they must be the e-cig user at present. The survey results were exhibited as descriptive explanation in term of data frequency, percentage to explore the concrete causes the gateway hypothesis. Moreover, the quantitative analysis was conducted with the Principal Component Analysis (PCA method to find and rank the degree of factors caused the gateway hypothesis to be existed

The survey results were revealed as following: Most of respondents are former cigarette smoker but at present, they have quitted completely the conventional cigarette and have used only the e-cig. They have worked as private firm employee, aged above 20 years old. The youngest is 15 years old. Most of the respondent graduated a bachelor degree as well as they have two sources of income earned which are freelance and full time jobs. They have average income per month on THB 5,001 – 10,000. Single status was mostly found.

For the general family background, most of respondent's parent still have been lived together, at apartment room. Most of the respondent have strongly well relationship and good intimate among family members. There were no their family members to the drugs addicted therapy program as well as rather found nothing about the family domestic violence, it was rarely found for some cases. Most of

respondents still have used the e-cig and addicted products during a month before surveying.

For smoking behavior on the e-cig and addicted product issue, most of respondents have started with conventional cigarette, then turned to only the e-cig. They have also been tried other legal addicted products before they started smoking ie., alcohol beverages, beer. At present, they have still been consumed those products by 3 key reasons which are consisted of stress relaxing, socializing, and friend persuading. Alcohol beverage, especially beer is the most consumed among the respondent during 30 days. The quantity of conventional cigarette and the e-cig consumed as well as the frequency of smoking have rather been constant overtime and there is no specific smoking pattern. For the dual-use respondents, most of them not only have used the e-cig more frequent than the conventional cigarette but also they have never consumed the illegal drugs as usual. However, they have occasionally consumed the illegal drugs ie., marijuana, cottage leaves, amphetamine, heroin because of stress relaxing and friend persuading. There is no evidence to show the linkage between the illegal drugs and the e-cig using. Most of the e-cig users have used alone at their home everyday. The e-cig equipment and the e-liquid have been widely purchased via the internet shops. Most of respondents revealed that the average monthly expenditure for conventional cigarette and the e-cig have rarely been changed overtime.

For the survey result on attitude toward the gateway hypothesis, the Likert scale ranged from 1 to 5 is applied to the survey. The smaller scale is quite disagree meaning, the larger scale is rather agree meaning. Most of respondents revealed their views on “most disagree” for almost questions including the question that the e-cig using among adolescents could have probably encourage to the illegal drugs as adulthood. More than 80 per cent of respondents disagree on this question.

The last section, the principal component analysis (PCA) was applied to explore factors that have influenced on severe drugs consumption based on the gateway hypothesis. The result was indicated clearly that the e-cig probably causes the gateway hypothesis but with the minimum degree among all of 10 factors. Moreover, the e-cig is also left behind the major factors caused the hypothesis which are conventional cigarette and other addicted products. This study revealed that the family and friend are the two factors causing the gateway hypothesis mostly.

The policy recommendation is that even the e-cig is a cause to the gateway hypothesis it does not directly lead to the gateway. Evidently, the family and friend factors are more significant than the e-cig that probably cause the gateway hypothesis. Therefore, the policy that has determined the e-cig as the illegal product might not be appropriated because it does not really protect the adolescents to contact with the e-cig products. When the e-cig products are illegal adolescents whom have weak family and friend factors supposed to be the vulnerable persons to the underground activities that might be relevant to the gateway hypothesis. The e-cig should be conducted and controlled by the present tobacco product control acts.